

Vihreiden vaihtoehtobudjetin sukupuolivaikutusten arviointi

15.11.2023

Työryhmä:

Taru Anttonen, Vihreiden naisten toiminnanjohtaja

Oona Foster, poliittinen avustaja ja Vihreiden naisten varapuheenjohtaja

Merja Kähkönen, tasa-arvoasiantuntija ja Vihreiden naisten aktiivi

Sinikka Mustakallio, tasa-arvokonsultti

JOHDANTO: SUVAUKSELLA SUKUPUOLITIE TOISEEN BUDJETOINTIIN

Tasa-arvolain mukaan viranomaisten on edistettävä sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan. Tämä velvoite koskee myös valtion budjetin valmistelua.

Sukupuolivaikutusten arviointi (suvaus) on keskeinen keino, jolla voidaan varmistaa, että budjetilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa. **Suvaus auttaa toteuttamaan sukupuolitietoista budjetointia, jossa tehdään näkyväksi budjetin vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon.**

Tasa-arvolain lähtökohtana on sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin moninaisuus.

Sukupuolivaikutusten arviointia ei tule tehdä vain kaksijakoisen sukupuolikäsityksen pohjalta vaan sukupuolen moninaisuus huomioon ottaen.

Ihmisten yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavat yhtä aikaa sukupuoli, ikä, yhteiskuntaluokka, kieli, etninen tausta, terveydentila ja vammaisuus. Ne tuottavat toisaalta etuoikeuksia ja toisaalta eriarvoisuutta. Tämä moniperusteisuus (intersektionaalisuus) on otettava myös huomioon sukupuolivaikutusten arvioinnissa, mutta käytännössä tämä on monesti vaikeaa, koska tilastoinnissa esimerkiksi sukupuolivähemmistöjä ei yleensä ole huomioitu.

Sukupuolivaikutusten arviointi on tarkoituksenmukaista aina, kun päätökset kohdistuvat välittömästi ihmisiin, kuten sosiaaliturvaan tai henkilöverotukseen. Myös silloin, kun päätökset vaikuttavat välillisesti ihmisiin, voi olla tarpeellista tehdä suvausta.

Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa sukupuolta käsitellään vain kaksijakoisesti. Hallituksen budjettiesityksessä ei ole tehty sukupuolivaikutusten arviointia. Kuitenkin jo **hallituksen budjettiesityksen päälinjauksista voidaan nähdä, että budjetilla lisätään eriarvoisuutta sukupuolten ja eri ihmisryhmien välillä.** Budjetilla toteutetaan tuloveron alennuksia, jotka hyödyttävät eniten miesenemmistöistä suurituloisten ryhmää ja heikennetään hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa alentamalla esimerkiksi bensa- ja olutveroja sekä jatkamalla ympäristölle haitallisia yritystukia. Menojen leikkaukset kohdistetaan pienituloisten sosiaaliturvaan ja ne kohdistuvat näin voimakkaasti naisten toimeentuloon ja selviämiseen. Budjettiesityksen vaikutuksia kokonaisuudessaan olisi ehdottomasti pitänyt arvioida huolellisesti eri sukupuolten ja sukupuolten tasa-arvon kannalta.

Vihreille kaikkien sukupuolten tasa-arvo on keskeinen arvo ja tavoite. Siksi vihreä eduskuntaryhmä on halunnut tehdä sukupuolivaikutusten arviointia omasta vaihtoehtobudjetistaan. Hallituksen talouspolitiikalle on parempia vaihtoehtoja myös sukupuolten tasa-arvon kannalta.

TASA-ARVOINEN JA REILU YHTEISKUNTA

Tasa-arvon kannalta tärkeää on hyvinvointivaltion toimintaedellytykset, joihin kohdistuvia leikkauksia vihreät pyrkivät vaihtoehtobudjetissaan estämään. Huomionarvoista on, että naiset kantavat valtaosan hoivavastuusta niin lasten, ikääntyneiden kuin vammaisten läheisten kohdalla, joten kaikki näiden ryhmien palveluihin kohdistuvat leikkaukset voivat lisätä sukupuolten epätasa-arvoa.

Vihreiden esittämät hallituksen leikkausten perumiset hoitajamitoitukseen ja vammaispalvelulain viivästyttämiseen estäisivät näiden toimien aiheuttamien negatiivisten sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten syntymisen.

Vihreiden esittämillä panostuksilla ennaltaehkäisyyn, raskaana olevien päihteitä käyttävien hoitojärjestelmään sekä Kela-korvausten kohdentamiseen gynegologipalveluiden Kela-korvauksiin olisi toteutuessaan positiivinen tasa-arvoaikutus.

Mielenterveyspalvelut ja terapiatakuu

Hallitus on esittänyt terapiatakuuta nuorille, mutta vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan terapiatakuuta nuorten lisäksi myös aikuisille.

THL:n tuoreessa tutkimuksessa on todettu, että aikuisväestön mielenterveys on heikentynyt koronapandemian jälkeenkin sekä miehillä että naisilla erityisesti 20–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2022 merkittävää psyykkistä kuormittuneisuutta oli viidesosalla työkäisistä. Huomattavaa on, että itsemurha-ajatukset ovat yleistyneet samassa ikäryhmässä, ja muutos on suurempi miehillä kuin naisilla.¹

THL:n tutkimuksessa selvisi myös, että matalasti koulutetut naiset kokevat muita koulutusryhmiä enemmän psyykkistä kuormittuneisuutta ja itsemurha-ajatuksia, mutta heillä on vähemmän palvelujen käyttöä kuin korkeasti koulutetuilla. Olisikin tärkeää parantaa mielenterveyspalvelujen saatavuutta erityisesti tässä koulutusryhmässä.

Vihreiden myös aikuisille esittämä terapiatakuu lisäisi todennäköisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa. Myös vaikutus yhdenvertaisuuteen on positiivinen, sillä mielenterveyden ongelmista kärsivät ovat monin tavoin muita heikommassa asemassa yhteiskunnassa.

Sukupuolistuneen väkivallan torjunta

Suomi on kansainvälisesti vertaillen erittäin väkivaltainen maa naisille ja sukupuolittuneen väkivallan torjuntaan ohjatut resurssit parantavat sukupuolten tasa-arvoa maassa.

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan 700 000 euroa hallitusta enemmän sukupuolittuneen väkivallan torjuntaan. Määrärahaa esitetään Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon, silpomisen vastaiseen työhön ja radikalisaation ehkäisyyn.

¹ Suvisaari & al 2023: Mielenterveys ja palvelujen käyttö. THL:n raportti.

Suomessa toimii tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on perhepaikkoja yhteensä 228 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Suomi on kuitenkin jo 2015 sitoutunut Istanbulin sopimukseen, jonka mukaan turvakotipaikkoja pitäisi olla 500. Hallitus on osoittanut budjetissaan turvakotitoimintaan n. 26,5 miljoonaa euroa, mikä on 1,5 miljoona enemmän kuin vuonna 2023. Korotuksella katetaan kuitenkin ainoastaan turvakotipalvelujen tuottajien palkka- ym. kustannusten nousu.

Yhden turvakodin perhepaikan vuosihinta on n. 100 000 euroa, joten vihreiden vaihtoehtobudjetin määräraha ei riitä nostamaan turvakotipaikkojen määrää kuin muutamalla, vaikka se käytettäisiin täysimääräisesti uusiin turvakotipaikkoihin. Istanbulin sopimuksen velvoitteet jäävät edelleen kauas. Lisäksi on huomioitavaa, että turvakotiverkosto ei ole alueellisesti kattava, ja uusia turvakotipaikkoja tarvittaisiin etenkin Lappiin.

Verrattuna hallituksen esittämään määrärahaan, on Vihreiden vaihtoehtobudjetin sukupuolistuneen väkivallan torjuntaan suunnatulla lisäsummalla tasa-arvoa hieman lisäävä vaikutus, mutta panostus on aivan liian pieni Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanemiseksi.

Oluen veroalen peruuttaminen

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan oluen verotuksen keventämisen peruutusta. Alkoholin käyttö on sukupuolittunutta: vuoden 2023 Juomatapatutkimuksen mukaan 20–69-vuotiaista miehistä 15 prosenttia ja naisista yhdeksän prosenttia käyttää alkoholia siinä määrin, että heillä on kohonnut pitkäaikaisten terveyshaittojen riski. Oluen kulutus on yleisempää miehillä kuin naisilla. Useimmin alkoholia käyttivät yli 54-vuotiaat miehet, mutta rajumpi humalajuominen on yleisintä 20–34-vuotiailla miehillä. Miesten runsaampi juominen näkyy myös alkoholinkäytöstä aiheutuissa haitoissa, joita miehillä on naisia enemmän eri elämänalueilla.²

Hallituksen esittämä alkoholijuomien hinnan alentaminen lisää myös todennäköisesti etenkin miesten alkoholinkulutusta ja siitä aiheutuvia moninaisia haittoja - ja päinvastoin Vihreiden vaihtoehtobudjetin toimet ehkäisisivät näitä haittoja.

OIKEUDENMUKAINEN SUOMI

Sosiaaliturvan muutokset

Etuuksien heikentyminen vaikuttaa naisten käytettävissä oleviin tuloihin suhteessa enemmän, kuin miesten käytettävissä oleviin tuloihin. Toimeentulotuen saajaryhminä korostuvat ennen kaikkea yksin asuvat miehet ja yksinhuoltajanaiset.³ STM:n laskelmien mukaan hallituksen esittämät toimeentuloturvan muutokset myös lisäävät pienituloisuutta ja

² THL: Suomalaisien alkoholinkäyttötavat 2023.

³ HE 58/2023 vp

kasvattavat tuloeroja. Myös lasten pienituloisuusaste kasvaa ehdotettujen muutosten seurauksena.⁴ Muutoksilla on tunnistettu olevan heikentäviä vaikutuksia vammaisten ihmisten toimeentuloon, työllisyyteen ja henkilökohtaisen avun saatavuuteen.⁵

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan hallituksen toimeentulotuen asumisnormiin kohdistaman tiukennuksen, perusturvaetuuksiin kohdistettujen indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten perumista. Koska hallituksen sosiaaliturvaan kohdistamat leikkaukset osuvat erityisesti naisiin⁶, niiden kumoaminen ehkäisee niin tasa-arvon heikentymistä kuin tuloerojen kasvua ja lapsiperheisiin osuvia leikkauksia.

Vihreiden esittämät leikkausten perumiset estäisivät hallituksen sosiaaliturvaan esittämistä muutoksista aiheutuvien negatiivisten sukupuolivaikutusten syntymisen.

Työttömyysturvan muutokset

Vihreät muuttaisi kustannusneutraalisti hallituksen esitystä työttömyysturvan muutoksiksi kumoten joitakin heikennyksiä. Vihreiden mallissa porrastettaisiin ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoa siten, että nykyistä lyhyemmällä työssäoloehdolla saa lyhyen ansioturvan, ja ansioturvan kesto kytkettäisiin työmarkkinoiden suhdannevaihteluihin.

Hallituksen esitykseen sisältyvä työssäoloehdon pidentäminen osuu selvästi enemmän naisiin kuin miehiin, sillä muutos kohdistuu henkilöihin, joiden työsuhde on rikkonainen. Määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet ovat yleisempiä naisilla kuin miehillä: vuonna 2021 naispalkansaajista 19 % ja miespalkansaajista 14 % työskenteli määräaikaisessa työsuhteessa, ja osa-aikatyötä tekevästä oli naisia 24 % ja miehiä 13 %.⁷ Vihreiden mallissa nykyistä lyhyempää ansioturvaa saisi siis ainakin osa niistä naisista, jotka hallituksen mallissa putoavat kokonaan pois ansioturvalta. **Vihreiden mallilla voi olla nykytilaan verrattuna negatiivisia sukupuolivaikutuksia, mutta hallituksen malliin verrattuna vihreiden malli on parannus.**

Hallituksen esityksessä esitetylle euroistamiselle ei ole laskettu lainkaan sukupuolivaikutuksia. Myös tämä muutos kuitenkin kohdistuisi niihin, joiden työhistoria on rikkonainen. Naiset lienevät siis tämänkin muutoksen häviäjiä. Vihreät toteuttaisivat myös työttömyysturvan euroistamisen. **Onkin suositeltavaa, että Vihreiden työttömyysturvaan esittämien muutosten, erityisesti euroistamisen, sukupuolivaikutukset lasketaan ja mallinnetaan etukäteen huolellisesti ja suunnitellaan lisätoimenpiteitä, joilla mahdolliset negatiiviset sukupuolivaikutukset voidaan kompensoida.**

Hallituksen esittämän suojaosan poiston vaikutukset painottuvat naisiin: Naisia on sovitellun ansiopäivärahan saajista noin kaksi kolmasosaa, ja myös maksupäiviä on naisten kohdalla enemmän.⁸ **Vihreät peruisivat suojaosan poiston, mikä estäisi naisiin kohdistuvat voimakkaat negatiiviset sukupuolivaikutukset.**

⁴ Vuoden 2024 sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutusten arviointi, STM 9.10.2023

⁵ HE 74/2023 vp

⁶ HE 74/2023 vp, HE 75/2023 vp

⁷ Tasa-arvovaltuutettu, Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 73/2023 vp.) (TAS 664/2023, annettu 26.10.2023)

⁸ HE 73/2023 vp

Vihreiden esittämät muutokset kumoaisivat hallituksen pahimmin tasa-arvoa heikentävien työttömyysturvan muutosten astumisen voimaan, mutta osa uudistuksista edellyttää huolellista sukupuolivaikutusten laskemista ja arviointia.

Lapsiperheiden tuet

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan lastenhoidon tukien uudistamista kustannusneutraalisti siten, että kotihoidontuki muutetaan joustavaksi lapsenhoitorahaksi, joka kannustaa nykyistä paremmin hoitamaan lasta kotona 1-2-vuotiaaksi ja lisäämään varhaiskasvatuksen osallistumisastetta 2-vuotiailla. Mallia on eritelty kattavasti Vihreiden talousarvioaloitteessa. **Vihreiden tukimalli todennäköisesti ehkäisisi äitien pitkiä peräkkäisiä poissaolojaksoja työelämästä, kasvattaisi äitien työllisyysastetta ja sitä kautta eläkekertymää.**

Huomioitava kuitenkin on, että naisten työllisyys ennen perhevapaata vaikuttaa myös perhevapaiden keston. Tuoreessa THL:n ja Kelan tutkimuksessa (2023) joka neljännellä äidillä ei ollut äitiysvapaan alkaessa työsuhdetta tai he eivät olleet työelämässä lainkaan. Äidit, joilla ei ollut voimassa olevaa työsuhdetta äitiysvapaan alkaessa, käyttivät tai suunnittelivat käyttävänsä tukea pidemmän aikaa kuin äidit, jotka jäivät äitiysvapaalle työsuhteesta tai toimivat yrittäjinä.⁹ **Perhevapaamallin lisäksi tarvitaan siis myös muita rakenteellisia keinoja naisten työllistymiseen ja mm. raskaussyrjinnän ja perusteettomien määräaikaissuoruuksien ehkäisyyn.** Lisäksi, kuten Vihreiden talousarvioaloitteessakin sanotaan, on tasa-arvon kannalta yhtä lailla tärkeää huolehtia varhaiskasvatuksen riittävästä resursseista.

Hallitus on budjetissaan esittänyt lapsilisien korotusta, joka kohdentuu erityisesti monilapsisille perheille. Vihreät perui vaihtoehtobudjetissaan korotukset. Lapsilisiä kohdistuu universaalina etuutena kaikille lapsiperheille ja on yksi keino ehkäistä lapsiperheköyhyyttä. Kuitenkin, etuuden korotus kohdentuu myös hyväosaisille, ja tasa-arvon kannalta löytyy tehokkaampiakin keinoja lapsiperheköyhyyden torjuntaan.

Vihreiden esittämällä lastenhoidon tukimallilla olisi hyvin todennäköisesti positiivinen vaikutus sukupuolten tasa-arvoon, mutta sen lisäksi tarvitaan myös muita rakenteellisia keinoja tasa-arvon lisäämiseksi työmarkkinoilla.

Työeläkkeet

Hallituksen budjettiesityksen mukaan työeläkkeisiin tehdään 6 %:n indeksikorotus. Vihreiden vaihtoehtobudjetin mukaan hallituksen esittämää indeksikorotusta alennetaan 1 prosenttiyksiköllä 1 100 euron työeläkkeistä alkaen, eli pienimpiä eläkkeitä lukuun ottamatta työeläkkeisiin tehdään 5 %:n indeksikorotus.

Sukupuolten palkkaerot heijastuvat eroihin työeläkkeiden tasossa. Naiset saavat enemmän pieniä eläkkeitä. Heissä on myös enemmän eläkeläisiä (vuonna 2022 miehiä 45 % ja naisia

⁹ Närvi & al 2023: Äitien kotihoidon tuen käytössä näkyvät niin työtilanne kuin hoivaihanteet: Perhevapaakyselyn 2022 tuloksia.

55 %) ja eritoten iäkkäitä eläkeläisiä. Vuoden 2022 lopussa maksetuissa työeläkkeissä ero oli 610 euroa kuukaudessa miesten hyväksi. Alle 1 200 euroa työeläkettä saa naisista 41,8 % ja miehistä 23,7 %. Valtaosa naisista saa työeläkettä alle 2 000 euroa, kun miesten kohdalla luku on hieman yli puolet. Vähintään 5000 euroa kuukaudessa saa työeläkettä 3 % miehistä ja naisista vain 0,4 %.¹⁰

Viime vuosina tapahtunut elinkustannusten nousu kohdistuu kipeimmin pienituloisiin. Eläkeläiset tarvitsevat yleensä enemmän lääkkeitä ja muita terveydenhuollon palveluita ja nämä tuovat heille nuorempia ikäluokkia enemmän kuluja.

Sukupuolten tasa-arvon ja sosiaalisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi perusteltua, että työeläkkeiden indeksikorotuksen 5 %:n alarajaa nostettaisiin korkeammalle ja vastaava säästö toteutettaisiin leikkaamalla indeksikorotusta enemmän suurissa eläkkeissä.

Ansiotuloverotuksen muutokset

Hallituksen veropolitiikka on huomattavan sukupuolisokeaa. Sen veromallin tunnustetaan kuitenkin heikentävän sukupuolten tasa-arvoa: muutoksen piirissä olevien osalta käytettävissä oleva tulo alenee keskimäärin 187 eurolla naisilla ja 134 eurolla miehillä.¹¹ Vihreät muuttaisi joiltakin osin hallituksen esittämiä muutoksia ansiotuloverotukseen. Suurimmat, erityisesti indeksikorotuksista johtuvat verohelpotukset kuitenkin tehtäisiin myös Vihreiden vaihtoehtobudjetissa.

Vihreät peruisivat hallituksen esittämät solidaarisuusveron alarajan noston ja kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön korotetun vähennyksen jatkon. Solidaarisuusveron alarajan nosto hyödyttäisi erityisesti suurituloisia miehiä. Kotitalousvähennys hyödyttää erityisesti keski- ja suurituloisia, vaikka se toisaalta tekee hoivatyön kustannuksia näkyväksi ja voi tukea naisvaltaisten alojen työllisyyttä. **Vihreiden mallissa hoivavastuun kantoa ohjataan yhteiskunnalle yksilön sijaan, mikä näyttäytyy ratkaisuna hallituksen esitystä feministisempänä.**

Vihreät suuntaisi työtulovähennyksen korotuksen työllistyville pitkäaikaistyöttömille ja nuorille, mikä hyödyttäisi näitä ryhmiä. Kun pitkäaikaistyöttömyys on yleisempää miehillä¹², **tasaisi Vihreiden esitys työttömyyden sukupuolittuneita vaikutuksia.**

Käytettävissä olleen tiedon perusteella on vaikeaa arvioida yksityiskohtaisesti Vihreiden veromallin sukupuolivaikutuksia suhteessa nykytilaan tai hallituksen budjettiesitykseen. Ne eivät kuitenkaan välttämättä merkittävästi muuttaisi hallituksen esityksen sukupuolivaikutuksia.

Vihreiden esittämä ansiotuloverotuksen malli kumoaisi hallituksen esittämät sukupuolivaikutuksiltaan negatiiviset muutokset. On kuitenkin suositeltavaa, että Vihreiden

¹⁰ Eläketurvakeskus, Suomen työeläkkeensaajat

¹¹ HE 34/2023 vp

¹² THL, Työllisyys ja työsuhteet sukupuolittain

esittämien veromuutosten sukupuolivaikutukset lasketaan ja mallinnetaan etukäteen huolellisesti ja suunnitellaan lisätoimenpiteitä, joilla mahdolliset negatiiviset sukupuolivaikutukset voidaan kompensoida.

Osakesäästötili

Vihreiden esitys osakesäästötilin talletusrajan noston kumoamisesta tukee sukupuolten tasa-arvoa, sillä miehet ovat muutoksen hyötyjiä: miehet sijoittavat naisia useammin ja heidän sijoitustensa arvo on korkeampi.¹³

SIVISTYKSEN SUOMI

Tasa-arvorahan korotus

Tasa-arvorahan, eli tarveperustaisen rahoituksen, tavoitteena on vahvistaa kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Sillä on tutkimusten mukaan positiivinen vaikutus oppilaiden ja opiskelijoiden opinnoissa etenemiseen. Avustusta voidaan suunnata erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille.

Tasa-arvorahan korotus hyödyttäisi etenkin poikia, joilla syrjäytymisriski on tyttöjä korkeampi ja oppimistulokset heikompia. Tasa-arvorahan merkitys on erityisen suuri niille lapsille ja nuorille, joille erilaiset riskitekijät, kuten perheen matala tulotaso, vanhempien työttömyys ja matala koulutustaso tai vieraskielisyys kasautuvat.

Vihreiden korotus tasa-arvorahaan todennäköisesti ehkäisisi alueellisen eriarvoisuuden, oppimiserojen ja huono-osaisuuden kasvua.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Etsivässä nuorisotyössä kohdataan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat arjessaan tukea sekä näkymiä tulevaisuuteen. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.¹⁴

Vaikuttavuuden mittaamista haastaa se, että etsivä nuorisotyö on osin ennaltaehkäisevää. Tiedetään kuitenkin, että poikien ja miesten osuus etsivän nuorisotyön kohderyhmästä on kaikissa ikäryhmissä tyttöjä ja naisia suurempi, ja että etsivästä nuorisotyöstä hyödyttää syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Pojilla on tyttöjä suurempi riski syrjäytyä, mikä heijastuu laajemmin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Monien ongelmien on havaittu kasautuvan juuri pojille ja nuorille miehille, mikä

¹³ HE 44/2023 vp

¹⁴ Nuorisolaki 1285/2016

näky esimerkiksi haitallisena päihteiden käyttönä ja miesten suurena osuutena väkivaltarikoksissa.

Vihreiden panostukset etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn voidaan arvioida parantavan erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien poikien ja nuorten miesten asemaa.

Kulttuuripaketti

Kulttuurialan ja luovien alojen potentiaali tasa-arvon edistämässä on merkittävä. Samalla on tärkeää tiedostaa, että syrjintää sukupuolen ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien vuoksi tapahtuu myös näillä aloilla.

Saatavilla olevat tiedot osoittavat, että taiteilijoina ja kulttuurialan ammattilaisina toimivilla naisilla on yleensä kaikkialla EU:ssa käytettävissä vähemmän luomis- ja tuotantoresursseja, heille maksetaan huomattavasti vähemmän kuin miehille ja he ovat aliedustettuina johtavissa ja muissa päättävissä asemissa sekä taidemarkkinoilla. Naiset joutuvat usein kärsimään seksismistä, sukupuolistereotyyppioista ja seksuaalisesta häirinnästä.¹⁵

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä muiden marginalisoitujen ryhmien kokemasta epätasa-arvosta tarvitaan vielä lisätietoja.

Vihreiden esittämällä kulttuuripaketilla on potentiaalisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lisäävä vaikutus. Rahoituksen myöntämisessä on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota yhdenvertaiseen pääsyyn kulttuurialan ja luovien alojen työmarkkinoille, samapalkkaisuuteen ja yhtäläiseen edustukseen luovissa ja päättävissä asemissa sekä yhtäläisiin mahdollisuuksiin saada arvostusta ja tunnustusta työstään.

Opintorahan korotus ja kehittäminen

Opintorahan saajista suurempi osa on naisia (noin 57 prosenttia saajista). Samoin sekä yleistä asumistukea että eläkkeensaajan asumistukea maksetaan useammin naisille kuin miehille. Lisäksi yleisen asumistuen saaminen yhdistyy usein muihin edellä mainittuihin etuuksiin. Esim. asumistukea saavista opiskelijoista selvä enemmistö on naisia.

Vihreiden esittämän opintorahan korotuksen voidaan arvioida parantavan erityisesti naisopiskelijoiden asemaa, joista huomattava osa on pienituloisia, ja näin ollen lisäävän tasa-arvoa.

Kaksivuotinen esiopetus

Esiopetukseen pätee muun varhaiskasvatuksen tavoin velvollisuus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, josta määrätään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaeissa. Tasa-arvolain

¹⁵ Council of the European Union 2020: Presidency conclusions on gender equality in the field of culture.

mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien velvollisuutena on huolehtia siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista. Pykälässä viitataan tyttöihin ja poikiin, mutta lainkohta koskee kuitenkin kaikkia lapsia sukupuolesta riippumatta.

Toisin kuin esiopetusta edeltävä varhaiskasvatus, esiopetus on velvoittavaa. **Vihreiden esitys esiopetuksen laajentamisesta kaksivuotiseksi toisi yhä useamman lapsen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävän kasvatuksen piiriin. Lisäksi se voi parantaa koulutuksen tasa-arvoa, koska esiopetus kuuluu kaikille ja on maksutonta.**

Ukrainalaisten ja paperittomien varhaiskasvatus

Paperittomat ovat yhteiskunnassa erityisen haavoittuvassa asemassa, eivätkä heidän perusoikeutensa aina toteudu. Paperittomat jäävät usein terveys- ja sosiaalihuollon ja muiden tärkein palveluiden sekä yhteiskunnallisen tuen ulkopuolelle. Paperittomien ja tilapäistä suojelua hakevien lasten pääsy varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen piiriin on tärkeä perusoikeus, joka edistää tutkitusti lasten ja perheiden hyvinvointia.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait velvoittavat myös varhaiskasvatuksen toimijoita edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. **Oikeus varhaiskasvatukseen turvaa näin ollen lasten pääsyä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävään kasvatukseen.**

Varhaiskasvatuksen tarjoaminen edistää myös vanhempien tasa-arvoa. Naisten kantaessa edelleen suuremman vastuun lastenhoidosta varhaiskasvatus mahdollistaa äitien työssäkäymistä, joka lisää naisten taloudellista vapautta ja vähentää riippuvuutta puolisoista. Osallistuminen varhaiskasvatukseen myös tukee lapsen kehitystä ja edistää perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Paperittomien ja tilapäistä suojelua hakevien lasten oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää taata pääsy myös muihin palveluihin, kuten neuvolaan sekä lastensuojelun tuen ja avun piiriin.

Vapaa sivistystyö

Vapaalla sivistystyöllä on keskeinen rooli kaikenikäisten osaamistason nostamisessa, oppimiseröjen kaventamisessa, hyvinvoinnin ja kotoutumisen edistämässä sekä alueellisen yhdenvertaisuuden turvaamisessa. Esimerkiksi kansalaisopistot tarjoavat edullista ja saavutettavaa koulutustarjontaa, joka turvaa oikeutta sivistykseen, itsensä kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Naisten osuus vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijoista on miehiä suurempi. **Vihreiden esitys vapaan sivistystyön leikkausten perumisesta turvaa erityisesti vähävaraisten naisten, kuten pienituloisten eläkeläisten, oikeutta sivistykseen.**

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat omilla alueillaan merkittäviä työllistäjiä. **Vihreiden esitys hallituksen vapaan sivistystyön leikkausten perumisesta turvaa oppilaitosten naisvaltaisia työpaikkoja.**

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat myös maan kattava ja pedagogisesti osaava verkosto kotoutumis- ja kielitaitokoulutuksen järjestämiseen. Vapaan sivistystyön tarjoaman maahanmuuttajakoulutuksen vahvuus on sen joustavuudessa. Siinä voidaan huomioida opiskelijoiden, mutta myös alueiden ja kuntien tarpeet koulutuksia suunniteltaessa. Kielen oppiminen sekä yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemus edistävät onnistunutta kotoutumista, joka puolestaan vähentää huono-osaisuutta ja yhteiskunnan voimakasta polarisoitumista.

Myös monet kotoutumisajan ylittäneet, kuten kotiäidit, hyötyisivät vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamasta koulutuksesta. **Vapaan sivistystyön leikkausten peruminen on tärkeä askel tasa-arvon kannalta oikeaan suuntaan, mutta sen lisäksi tarvetta olisi lisärahoitukselle ja koulutusmahdollisuuksien laajentamiselle kotoutumisajan ylittäneille.**

UUDISTUVA JA ISKUNKESTÄVÄ TALOUS

Ratkaisut työvoimapulaan

Työhön johtavan maahanmuuton vauhdittaminen

Hallitus esittää useita työ- ja oleskeluperäistä maahanmuuttoa koskevia kiristyksiä. Esityksiin kuuluu mm. työntekijän oleskeluluvan tulorajan nostaminen, perheenyhdistämisen vaikeuttaminen, pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden saamisen hankaloittaminen.

Hallituksen maahanmuuttoon liittyvät kiristykset yhdessä sen työelämälainsäädäntöön esittämien muutosten kanssa vaarantavat paitsi Suomeen työn perässä pyrkivien ja heidän perheidensä, mutta myös Suomessa jo asuvien ulkomaalaisten oikeuksia. Toteutuessaan näiden esitysten yhteisvaikutukset voivat olla tuhoisia yhdenvertaisen työelämän sekä laajemmin ihmisoikeuksien kannalta.

Hallitus esimerkiksi esittää, että Suomesta on poistuttava, jos henkilön työsuhde päättyy, eikä henkilö löydä uutta työtä kolmen kuukauden kuluessa. Jopa vuosia Suomessa asuneet ihmiset voidaan pakottaa jättämään perheensä, jos he epäonnistuvat uuden työpaikan löytämisessä. Tämä altistaa työntekijät hyväksikäytölle ja uhkaa maahan muuttaneiden ihmisten oikeutta perhe-elämään.

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamista erinäisin keinoin, joihin kuuluu työnhakuviisumin käyttöönotto, saatavuusharkinnasta luopuminen, perheenyhdistämisen tulorajojen alentaminen, ns. kaistanvaihdon helpottaminen, lähtömaakoulutus, oleskeluluvan myöntäminen automaattisesti tutkinnon suorittaneille, työnantajien maksamien muutto- ja matkakulujen muuttaminen verottomaksi, englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen lisääminen sekä maahan muuttaneiden kieliopintojen mahdollistaminen opintojen ohella.

Maahan muuttaneiden naisten työllisyysaste on jo useamman vuoden ajan ollut nousussa, mutta se on yhä sekä suomalaisia naisia että maahan muuttaneita miehiä matalampi.¹⁶ Tasa-arvon ja työllisyyden edistämiseksi olisi tärkeää tunnistaa maahan muuttaneet naiset omana moninaisena erityisryhmänä niin maahanmuuttoa, kotoutumista kuin työllisyyttä koskevissa toimitissa.

Vihreät kumoaisi vaihtoehtobudjetissaan hallituksen esittämät heikennykset maahan muuttaneiden ihmisten oikeuksiin. Lisäksi monet maahan muuttaneiden työllistymistä edistävästä toimista parantaisivat maahan muuttaneiden naisten pääsyä työelämään ja lisäisivät näin ollen tasa-arvoa. Esimerkiksi englanninkielisen varhaiskasvatus- ja koulutustarjonnan sekä kielikoulutuksen lisääminen edistänee maahanmuuttaneiden naisten pääsyä työelämään.

Aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaa

Hallitus aikoo lakkauttaa aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan, ja Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan molempien tukimuotojen säilyttämistä. Molempia tukimuotoja hyödyntävät enemmän naiset.

Aikuiskoulutustukea käytetään eniten sosiaali- ja terveysalalle kouluttautumiseen, joka on työvoimapulasta kärsivä ja hyvin naisvaltainen ala.¹⁷ **Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vaikeuttaisi selvästi alanvaihtoa sote-alalle, millä olisi tasa-arvoa heikentävä vaikutus.** Alanvaihdon vaikeutuminen voi näkyä mm. sote-alan henkilöstöpulan pahenemisena ja töissä olevien työssäjaksamisen heikentymisenä työkuorman kasvaessa, sekä palveluiden saatavuuden heikentymisenä.

Naiset käyttävät vuorotteluvapaata noin kaksi kertaa miehiä enemmän. Vuorotteluvapaata käyttävissä naisissa korostuu hoiva-ala kuten varhaiskasvatuksen opettajat ja sairaanhoitajat.¹⁸ Kuten Vihreiden talousarvioaloitteessa sanotaan, edistää vuorotteluvapaajärjestelmä työssä jaksamista, ehkäisee uupumusta ja tukee mielenterveyttä. Erityisesti tämä kohdistuu kuormittavilla ja naisvaltaisilla hoiva-aloilla työskenteleviin naisiin.

Vihreiden esittämät hallituksen leikkausten perumiset aikuiskoulutustukeen ja vuorotteluvapaaseen ehkäisisivät hallituksen toimien negatiiviset vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Uudet aloituspaikat

Hallitus aikoo lisätä 11,7 miljoonaa euroa lisää uusiin aloituspaikkoihin, ja Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan vielä 20 miljoonaa euroa tämän päälle kohdennettavaksi yliopistoihin ja pelastuslaitalle. Vihreät kohdentaisi uudet aloituspaikat mm. tasa-arvon

¹⁶ Tilastokeskus 2023: Maahanmuuttajanaisten työllisyys parani

¹⁷ Työllisyysrahasto 2023.

¹⁸ Eläketurvakeskus 2019.

kannalta tärkeään varhaiskasvatukseen, jossa on pula pätevistä varhaiskasvatuksen opettajista etenkin suurissa kaupungeissa. Matalapalkkainen varhaiskasvatusala on vahvasti naisvaltainen.

Vihreiden esityksellä uusista aloituspaikoista etenkin varhaiskasvatukseen olisi sukupuolten tasa-arvoa lisäävä vaikutus. Tasa-arvon kannalta on tärkeää myös kehittää alan houkuttelevuutta mm. korottamalla palkkoja ja panostamalla alan johtamiseen.

TE-palvelut

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan TE-palveluiden vahvistamista 41 miljoonalla eurolla. Miesten ja naisten työllisyysaste on Suomessa keskimäärin lähes sama, mutta pitkäaikaistyöttömyys on miehillä naisia yleisempää.¹⁹

Huominarvoista kuitenkin on, että nuoret naiset ja miehet sijoittuvat työelämän ulkopuolelle eri syistä; Tilastokeskuksen työmarkkinatutkimuksen mukaan työmarkkinoilla passiivisista nuorista naisista puolet ilmoittaa ensisijaiseksi syyksi perheen hoidon, kun taas reilu kolmannes työmarkkinoilla passiivisista nuorista miehillä ensisijainen syy on sairaus ja työkyvyttömyys.²⁰

Vihreiden esittämä lisärahoitus TE-palveluille lisää mahdollisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa, jos palveluita kohdennetaan sukupuolitietoisesti ja työmarkkinoiden sukupuolisegregaatiota purkaen.

Vastuullinen kasvu ja kilpailukyky

Määräaikaisissa toimenpiteissä yritysten tukemiseksi vihreät esittävät alv-huojennuksen alarajan nostamista 15 000 eurosta 20 000 euroon. Tämä on tärkeää kaikille pienyrittäjille, joille kustannustason nousu viime vuosina on tuonut merkittäviä haasteita. **Naisyrittäjistä suuri osa toimii pienyrittäjinä palvelualoilla ja arvonlisäverotuksella on suuri merkitys heidän liiketoimintansa kannattavuudelle. Alv-huojennuksen alarajan nosto tukee naisten yrittäjyyttä ja on samalla tärkeää kaikille pienyrittäjille.**

Vaihtoehtobudjetissa esitetään voimakkaampaa panostusta harmaan talouden torjuntaan laajentamalla veronumeron käyttöä kiinteistö- ja ravintolapalvelualoilla ja lisäämällä resursseja selvitysyksikön toimintaan. Tämän arvioidaan tuovan lisää tuloja valtiolle. **Harmaan talouden torjunta on tärkeää myös ihmiskaupan selvittämiseksi ja ehkäisemiseksi.** Torjunnan tehostaminen ja lisäresurssit ovat tarpeellisia esimerkiksi ravintola-alalla esiin tulleen ihmiskaupan vuoksi.

Vaihtoehtobudjetissa esitetään 10 milj. leikkausta laivanrakennuksen innovaatiotukeen ja teollisuuden sähköistämistuen leikkaamista puoleen 75 mij. eurolla. On tärkeää, että kaikkien yritystukien tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan huolellisesti. **Jos**

¹⁹ THL: Työllisyys ja työsuhteet sukupuolittain.

²⁰ THL: Työllisyys ja työsuhteet sukupuolittain.

hyvinvointivaltion rahoituspohjaa heikennetään tehottomilla ja epätarkoituksenmukaisilla yritystuilla, heikennetään samalla sukupuolten tasa-arvoa. Hyvinvointivaltion palvelut ovat keskeinen pohja sukupuolten tasa-arvolle.

Vaihtoehtobudjetin mukaan valtion tulot lisääntyvät 255 milj. eurolla ympäristöveroilla ja ympäristölle haitallisten verotukien karsimisella. Ympäristölle haitallisten tukien karsiminen kohdistuu eniten miesenemmistöisille saastuttaville aloille, joille ne merkitsevät nyt epäreilua tukea. Tukien karsiminen poistaa tämän perusteettoman tulonsiirron miesvaltaisille aloille. Vihreiden veropoliittisena linjana on siirtää verotuksen painopistettä ansiotulojen verotuksesta ympäristölle haitallisiin veroihin. Haittaverot ovat tasaveroja ja ne eivät siksi ole sinänsä sosiaalisesti ja sukupuolten tasa-arvon kannalta tasapuolisia. Kuitenkin ne ovat niin tärkeitä keinoja ympäristön suojelun kannalta, että niitä voidaan pitää perusteltuina, eikä sukupuolinäkökulmaa voida painottaa tässä päätöksenteossa.

Lopputuloksena hyvä ympäristö on keskeinen arvo kaikkien ihmisten kannalta. Tutkimusten mukaan ympäristöarvot ovat naisille miehiä tärkeämpiä, ja voidaan olettaa suuren osan naisista hyväksyvän ympäristöperusteiset verot. Toisaalta haittaverojen välttämättömyys korostaa tarvetta sukupuolten välisen palkkatasa-arvon toteuttamiseen.

Vaihtoehtobudjetissa on kiertotalouspaketti, joka sisältää kiertotaloutta edistäviä veroja (jätevero, jätteenpolttovero ja pakkausvero) sekä korjauspalvelujen alv:n alentamisen 14 %:iin. Verot tuottavat 75 milj. euroa ja korjauspalvelujen alv:n lasku vähentää tuloja 21 milj. euroa. Kiertotaloutta edistävillä veroratkaisuilla vaikutetaan sekä teollisuuden että kuluttajien toimintaan. Sitran tutkimuksen mukaan asenteissa ja arvoissa kiertotalouden edistämistä kohtaan on jonkin verran eroja sukupuolten välillä. Naiset pitävät kehitystä kiertotalouden suuntaan miehiä todennäköisempänä ja toivottavampana ja he uskovat myös enemmän omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa kiertotalouden edistämisessä. Naiset arvioivat positiivisemmin kiertotalouden merkitystä Suomelle.²¹

Naisilla on suuri vaikutus kotitalouksien elämäntapavalintoihin ja kulutustottumuksiin. Heidän positiivisempi suhtautumisensa kiertotalouden edistämiseen on hyvä lähtökohta kiertotaloutta edistävien arjen valintojen yleistymiseen, ja myös veroratkaisujen hyväksymiseen. Kokonaisuudessaan kiertotalouden edistäminen on osa kaikkia hyödyttävää kestävästä kehitystä.

Hallituksen esityksen mukaan listaamattomien yritysten osinkoverojen huojennusta jatketaan nykyisellä tasolla. Vaihtoehtobudjetin mukaan näiden yritysten osinkoverotusta uudistetaan valtiovarainministeriön mallin mukaisesti niin, että huojennuksen alarajaa lasketaan 8 %:sta 4 %:iin. Tämä tuo valtiolle 280 milj. euroa lisätuloja.

Vaihtoehtobudjetin esitys on tasa-arvonäkökulmasta perusteltu, koska se vahvistaa hyvinvointivaltion rahoituspohjaa. Miehillä on myös naisia enemmän sijoitusvarallisuutta ja tämän voi olettaa koskevan myös listaamattomia yrityksiä. Listaamattomien yritysten osinkoverohuojennus on luotu aikana, jolloin listaamattomat yritykset olivat pörssiyrityksiä

²¹ Sitra: Kiertotalouden tunnettuustutkimus 2021.

pienempiä, mutta tilanne on tässä suhteessa muuttunut²². Listaamattomissa yrityksissä on nyt isoja yrityksiä, joiden maksamat osingot voivat olla osakkaille taloudellisesti merkittäviä ja osingon saajissa on todennäköisesti enemmän miehiä kuin naisia. **Listaamattomien yritysten osinkoverotuksen uudistamista kannattaa selvittää jatkossa vielä tarkemmin sekä sukupuolten tasa-arvon että yritysten kehittämisen kannalta.**

KESTÄVÄ ELÄMÄ PLANEETAN RAJOISSA

Vihreässä politiikassa luonnolla, ympäristöllä ja ilmastolla on itseisarvo, eikä vain välinearvoa ihmisten tai talouden kannalta. Eläimillä on myös omat oikeutensa lajityypilliseen hyvään elämään. Siksi luontoa, ympäristöä ja eläimiä koskevassa päätöksenteossa sukupuolivaikutuksilla ei aina ole välitöntä merkitystä. Esimerkiksi eläimen oikeus lajityypilliseen elämään voidaan nähdä moraalisesti tärkeämpänä kuin eläinpolitiikan vaikutukset ihmisten sukupuolten tasa-arvoon.

Kuitenkin vihreän siirtymän keinojen valinnassa on tärkeää arvioida niiden vaikutuksia myös eri sukupuolten ja sosiaalisen yhdenvertaisuuden kannalta, jotta kaikille välttämättömät muutokset voidaan toteuttaa oikeudenmukaisesti ja sosiaalisesti kestävästi.

Maatalouden reformi

Vihreät esittää vaihtoehtobudjetissaan investointipakettia kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Investointi toteutettaisiin kustannusneutraalisti tukisiirtona muista maataloustuista. Lisäksi esitetään mm. vientitukien poistamista liha- ja maitotuotteilta sekä kansallisen maataloustuen poistamista siipikarja- ja sikatiloilta.

Maatalous on miesvaltainen ala: vuonna 2020 miesten osuus maanviljelijöistä ja eläintenkasvattajista oli 67 prosenttia. Miehillä on myös useammin suurempi vastuu tilan hoitamisesta. Tuotantosuunnissa on sukupuolten osalta vain pieniä eroja, ja miehet ovat enemmistönä niin kasvi- kuin eläintilojen viljelijöissä.²³

Naisten ruokavalio on miehiä kasvisvoittoisempaa ja ilmastoystävällisempää, ja miehet kuluttavat terveydelle ja ilmastolle haitallisempaa punaista lihaa reilusti naisia enemmän. Suomalaisessa maanviljelyssä työskenteville tehdyssä tuoreessa kyselyssä selvisi, että naiset, luomutuottajat ja pientilalliset pitävät myös ilmastonmuutosta miehiä suurempana uhkana, ja kannattavat miehiä enemmän maatalouden ilmastotoimia. Naisviljelijät uskoivat myös laajemmin omiin mahdollisuuksiinsa toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi.²⁴

Sukupuolinäkökulmasta ruoantuotannon ja -kulutuksen ilmastovaikutuksia pienentäviä toimenpiteitä olisi syytä kohdentaa erityisesti miehiin, joilla on kuluttajina suurempi potentiaali kulutusmuutosten myötä saavutettaviin terveyshyötyihin. Vihreiden esittämät maataloustukien leikkaukset kohdentuvat erityisesti miehiin.

²² Kauppalehti, markkinaraati 21.4.2023.

²³ Ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arviointi 2021.

²⁴ Ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arviointi 2021.

Liikenteen reformi

Hallitus esittää lisäpanostuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Lisäksi esitetään hallituksen väyläinvestointien perumista, lentämisen tukien leikkausta sekä leikkauksia perusväylänpitoon ja viihdemerenkulkuun. Vihreiden vaihtoehtobudjetissa joukkoliikenteen ALV pudotetaan nolnaan, bensaveron jakeluvaikeuskompensointi poistetaan ja vanhojen ajoneuvojen ajoneuvoveron huojennus perutaan.

Tilastokeskuksen mukaan miehet ajavat yksityisautolla naisia enemmän: ajokortti-ikäiset miehet tekevät suurimman osan päivittäisistä matkoistaan henkilöautolla. Naisilla taas päivittäiset matkat jakautuvat tasaisemmin eri kulkuvälineiden kesken; **naiset sekä kävelevät että käyttävät joukkoliikennettä miehiä useammin**. Miehillä on myös naisia useammin mahdollisuus yksityisauton käyttöön. Pyöräilyssä ero sukupuolten välillä ei ole kovin suuri, kun tarkastellaan matkojen lukumääriä, mutta kilometrimäärä on miehillä hieman suurempi.²⁵

Liikkumistilastoista tiedetään myös, että ahkerimpia kävelijöitä ovat nuoret naiset ja pääkaupunkiseudulla asuvat. Vähiten useita kertoja viikossa kävelevät keski-ikäiset miehet ja pienissä kaupungeissa asuvat. Terveys- ja ilmastonäkökulmista etenkin vähemmän kävelevät ja pyöräilevät olisi tärkeä saada liikkeelle, joten **yksityisautoilua vähentäviä toimenpiteitä olisi syytä kohdentaa keski-ikäisiin miehiin, joilla on suurempi potentiaali päästövähennyksiin**. Panostukset kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteeseen helpottavat luonnollisesti myös näitä kulkutapoja suosivien naisten liikkumista.

Tärkeää on panostaa myös esteettömään joukkoliikenteeseen, joka mahdollistaa liikuntavammaisten sekä rollaattorin tai lastenvaunujen kanssa liikkuvien liikkumisen paikasta toiseen. Vihreiden esitys joukkoliikenteen ALV:n pudottamisesta nolnaan edesauttaa myös joukkoliikenteen kehittämistä tähän suuntaan.

Edellisen hallituksen ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arvioinnissa todetaan, että liikenneköyhyyden, eli tilanteen, jossa normaaliin elämään ja hyvinvointiin tarvittavat liikkumisen tarpeet eivät täyty, on todettu olevan monissa kansainvälisissä tutkimuksissa hyvin sukupuolittunutta. Liikenneköyhyys vaikeuttaa etenkin naisten liikkumista. Suomessa liikenneköyhyyttä ja sen sukupuolittuneisuutta ei ole tutkittu, mutta samat mekanismit ovat olemassa myös kotimaassa. Huomioitavaa onkin, että **hallituksen naisten toimeentuloa heikentävät politiikkatoimet lisäävät hyvin todennäköisesti myös liikenneköyhyyttä**.²⁶

Vihreiden vaihtoehtobudjetissa esittämät leikkaukset väylienhoitoon kohdentuvat enemmän yksityisautoileviin miehiin, mutta myös miesvoittoiselle kuljetusalalle. Esimerkiksi Vuonna 2020 kuljetustyöntekijöistä 95 prosenttia oli miehiä.²⁷

²⁵ Tilastokeskus 2021: Autoilu on tasa-arvoistunut – naiset liikkuvat edelleen miehiä monimuotoisemmin.

²⁶ Ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arviointi 2021.

²⁷ Ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arviointi 2021.

Vihreiden esitys panostaa joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn edistäisi todennäköisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta etenkin heidän osalta, joilla ei ole mahdollisuutta yksityisauton käyttöön. Kokonaisuudessaan vihreiden talousarvioesitys vähentäisi todennäköisesti sukupuolistunutta liikenneköyhyyttä. Toisaalta leikkaukset väylienhoidosta ja bensaveron kevennyksen poistaminen vaikuttavat etenkin miesvaltaisella kuljetusalalla ja haja-asutusalueilla, joissa yksityisauton käyttö on usein välttämätöntä.

GLOBAALI VASTUU

Kehitysyhteistyö

Kehitysyhteistyö parantaa elämän edellytyksiä kaikkein köyhimmissä maissa. Sukupuolten tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyörahoituksen osuus on kasvanut merkittävästi viime vuosina ja naisten ja tyttöjen aseman parantaminen sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen ovat Suomen kehityspolitiikan painopisteitä. Suomen kehitysyhteistyöllä tuetaan esimerkiksi tyttöjen koulunkäyntiä, torjutaan tyttöjen silpomista ja vahvistetaan laadukasta seksuaalikasvatusta.

Vihreiden esitys kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamisesta edistää tasa-arvoa globaalisti. Vaihtoehtobudjetti ei kuitenkaan yllä YK:n asettamaan tavoitteeseen, jonka mukaan kehitysyhteistyörahoituksen osuus tulisi olla vähintään 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Pakolaiskiintiö

Pakolaiskiintiö on YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n suosittelema ratkaisu, joka tarjoaa turvallisen maahantulon väylän kaikkein hädänalaisimpien ihmisten auttamiseen. Sukupuoli voi olla haavoittuvuutta lisäävä tekijä turvaa hakevan henkilön kohdalla, ja koska Suomen kiintiöjärjestelmä on pohjautunut haavoittuvimmassa asemassa olevien uudelleen sijoittamiseen, on sijoituksessa painotettu esimerkiksi lapsiperheitä ja yksin saapuvia naisia.²⁸

Sukupuoli ei kuitenkaan yksin riitä tarkastelun kohteeksi, vaan henkilön ominaisuuksia, taustaa ja tilannetta lähtömaassa on arvioitava laajemmin. Pakolaiskiintiössä tulijat valitaan huolellisesti ja on selvää, että hallituksen esitys pakolaiskiintiön laskemisesta koko vuosituhannen alhaisimmalle tasolle heikentää haavoittuvassa asemassa olevien tilannetta entisestään.

Vihreiden ehdotus pakolaiskiintiön nostosta poistaa hallituksen esityksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta heikentävät vaikutukset. Samalla on todettava, että pakolaisten määrän ollessa suurempi kuin koskaan sitten toisen maailmansodan, olisi tarvetta pakolaiskiintiön kasvattamiselle entisestään.

²⁸ Amnesty 2023: Näin pakolaiskiintiö toimii Suomessa

JOHTOPÄÄTÖKSET

Vihreän eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetille on ensimmäistä kertaa tehty sukupuolivaikutusten arviointi erillisen työryhmän toimesta. Arvioinnissa on käytetty tietopohjana vaihtoehtobudjettiin liittyviä aloitteita, hallituksen budjettilakiesityksiä sekä tilasto- ja muuta tutkimustietoa tasa-arvosta. Varsinaisia laskelmia ei ole tehty.

Hallituksen budjettiesitys lisää monella tapaa sukupuolten epätasa-arvoa. Vihreiden vaihtoehtobudjetti kumoaisi pitkälti hallituksen kaavailemat, tasa-arvon kannalta erityisen ongelmalliset heikennykset mm. sosiaaliturvaan, työttömyysturvaan ja aikuiskoulutustukeen. Tämä estäisi sukupuolten tasa-arvon heikkenemisen.

Vihreät hylkäävät ison osan niistä veronalennuksista, jotka ovat tasa-arvon ja ympäristön kannalta haitallisia. Painopisteen siirtäminen ansiotulojen verotuksesta ympäristöhaittojen verotukseen tukee kaikille tärkeää vihreää siirtymää ja vahvistaa hyvinvointivaltion rahoituspohjaa.

Myös Vihreiden mallissa on toimenpiteitä, esimerkiksi työttömyysturvan euroistaminen, jolla voi olla negatiivisia sukupuolivaikutuksia. Onkin tärkeää, että Vihreiden esittämien muutosten sukupuolivaikutukset lasketaan ja mallinnetaan huolellisesti. Eläkkeiden suhteen työryhmä suosittaa, että työeläkkeiden indeksikorotuksen 5 %:n alarajaa nostettaisiin korkeammalle ja vastaava säästö toteutettaisiin leikkaamalla korotusta enemmän suurissa eläkkeissä.

Vihreiden tavoite valtiontalouden tasapainottamiseen näkyy vaihtoehtobudjetissa siten, että suuria panostuksia tasa-arvon nykytilan parantamiseen ei ole voitu tehdä. Esimerkiksi turvakotipaikkoihin varattu pieni lisämääräraha ei riitä Istanbulin sopimuksen täysimääräiseen toimeenpanoon tulevan vuoden aikana. Mukana on kuitenkin paljon esityksiä, jotka parantavat sukupuolten tasa-arvoa.

Vihreiden esittämät terapiatakuu, varhaiskasvatuksen opiskelupaikkojen lisääminen, erityisesti syrjäytymisvaarassa olevia poikia tukevat panostukset koulujen tasa-arvorahoihin ja etsivään nuorisotyöhön, joukkoliikenteen ALV:n pudottaminen nolnaan sekä paperittomien oikeuksien parantaminen ovat esimerkkejä risteävät erot huomioivista ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta parantavista tasa-arvotoimista.

Kaikkiaan Vihreiden vaihtoehtobudjetti on sukupuolivaikutuksiltaan selkeästi hallituksen esitystä parempi. Se kumoaa monet hallituksen talousarvioesityksen negatiiviset tasa-arvovaikutukset. Nykytilaan nähden parannukset ovat pienempiä, mutta tasa-arvotyötä onkin tehtävä askel kerrallaan ja pitkäjänteisesti.

Lähteet:

Amnesty 2023: Näin pakolaiskiintiö toimii Suomessa.

<https://www.amnesty.fi/nain-pakolaiskiintio-toimii-suomessa/>

Council of the European Union 2020: Presidency conclusions on gender equality in the field of culture. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

Eläketurvakeskus 2019: <https://www.etk.fi/blogit/olisiko-vuorotteluvapaasta-aika-luopua/>

Eläketurvakeskus 2023: Suomen työeläkkeensaajat. Työeläkkeensaajien työeläkejakaumat. [PxWeb - Valitse taulukko \(etk.fi\)](#)

Närvi, Johanna; Kinnunen, Anu; Lammi-Taskula, Johanna; Miettinen, Anneli; Saarikallio-Torp, Miia 2023: Äitien kotihoidon tuen käytössä näkyvät niin työtilanne kuin hoivaihanteet: Perhevapaakyselyn 2022 tuloksia. <https://www.julkari.fi/handle/10024/146075>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2024 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta. HE 34/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_34+2023.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta. HE 44/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_44+2023.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta. HE 58/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_58+2023.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. HE 73/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_73+2023.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta. HE 74/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_74+2023.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta. HE 75/2023 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_75+2023.aspx

Ilmasto- ja energiastrategian sukupuolivaikutusten arviointi 2021. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:52.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163440/TEM_2021_52.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kokkonen Matti, Lahtinen Sami, Lipasti Laura, Maunula Nico & Pietiläinen Marjut 2021: Autoilu on tasa-arvoistunut – naiset liikkuvat edelleen miehiä monimuotoisemmin. Artikkelit 15.11.2021.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/autoilu-on-tasa-arvoistunut-naiset-liikkuvat-edelleen-miehia-monimuotoisemmin/>

Sitra: Kiertotalouden tunnettuustutkimus 2021.

Baumgartner Tarja, Raijas Meri 2023: Maahanmuuttajanaisten työllisyys parani. Artikkelit 30.6.2023.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/maahanmuuttajanaisten-tyollisyys-parani/>

Suvisaari Jaana, Solin Pia, Viertiö Satu, Partonen Timo 2023: Mielenterveys ja palvelujen käyttö. Terve Suomi -ilmiöraportti. THL.

https://repo.thl.fi/sites/terveysuomi/ilmioraportit_2023/mielenterveys_ja_palveluiden_kaytto.html

Tasa-arvovaltuutettu, Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 73/2023 vp.) (TAS 664/2023, annettu 26.10.2023).

<https://tasa-arvo.fi/-/he-tyottomyysturvalain-ja-eraiden-muiden-lakien-muuttamisesta>

THL 2023: Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023 : Suomalaisten säännöllinen alkoholinkäyttö on vähentynyt. Tilastoraportti 59/2023.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/147677>

THL: Työllisyys ja työsuhteet sukupuolittain.

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/tyo-ja-toimeentulo/tyollisyys-ja-tyo-suhteet-sukupuolittain>

Tilastokeskus: Tilasto Suomen työttömyysturvasta 2022.

<https://helda.helsinki.fi/items/4bf32b84-8977-4b04-9627-69e54bc92674>

Työllisyysrahasto 2023: Tietoa aikuiskoulutustuesta 21.6.2023.

<https://www.tyollisyysrahasto.fi/globalassets/uutisten-liitteet/tietoa-tyollisyysrahaston-aikuis-koulutustuesta.pdf>

Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi, STM 9.10.2023.

https://stm.fi/documents/1271139/148062577/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf/24e8c11e-78cb-bf3e-6018-ad80359fb45a/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf?t=1696842353098